

HOOFDSTUK 2

DE HERDEFINIËRING VAN HET PRESIDENTSCHAP (2017-2021)

Inleiding

Toen Donald Trump op 20 januari 2017 werd beëdigd als 45e president van de Verenigde Staten begon niet alleen een nieuwe regering.

Voor veel waarnemers begon een fundamenteel experiment:

Wat gebeurt er wanneer een politieke buitenstaander, zonder militaire of bestuurlijke ervaring, leiding geeft aan de machtigste democratie ter wereld?

Trump erfde een sterke economie, een omvangrijk ambtenarenapparaat en een wereldwijde veiligheidsstructuur die sinds 1945 grotendeels door de Verenigde Staten was opgebouwd.

Tegelijkertijd erfde hij een diep verdeeld land waarin wantrouwen tegenover overheid, media en politieke elites al jarenlang groeide.

Zijn presidentschap zou deze ontwikkelingen deels versterken en deels versnellen.

1. BESTUREN VIA SOCIALE MEDIA

Een president zonder filter

Vrijwel alle presidenten vóór Trump communiceerden via:

- persconferenties
- officiële verklaringen
- woordvoerders
- interviews

Trump deed iets fundamenteel anders.

Via Twitter sprak hij dagelijks rechtstreeks tot tientallen miljoenen mensen.

Hierdoor ontstond een nieuwe vorm van presidentieel leiderschap.

Vaak werd beleid aangekondigd voordat ministeries waren geïnformeerd.

Soms vernamen ambtenaren beleidswijzigingen via sociale media.

Voordelen volgens aanhangers

Voorstanders zagen hierin:

- meer transparantie
- direct contact met burgers
- minder invloed van media
- snellere communicatie

Kritiek

Critici wezen op:

- impulsieve besluitvorming
- onduidelijkheid over beleid
- internationale onzekerheid

- verspreiding van onjuiste informatie

Objectieve analyse

Trump veranderde de communicatieregels van het presidentschap.

Na hem werd directe communicatie via sociale media een onmisbaar onderdeel van moderne politiek.

2. DE RELATIE MET DE MEDIA

Van waakhond naar tegenstander

Historisch gezien bestaat er altijd spanning tussen presidenten en journalisten.

Trump bracht deze spanning naar een nieuw niveau.

Hij gebruikte regelmatig termen als:

- “Fake News”
- “Enemy of the People”

voor media die hem kritisch volgden.

Waarom werkte dit?

Veel Amerikanen hadden al weinig vertrouwen in nationale media.

Trump wist dit wantrouwen politiek te benutten.

Zijn boodschap was eenvoudig:

“De media vertegenwoordigen niet het volk, maar de elite.”

Effect

Voor aanhangers versterkte dit het vertrouwen in Trump.

Voor tegenstanders versterkte het zorgen over persvrijheid.

Objectieve analyse

Trump creëerde het wantrouwen in de media niet.

Dat wantrouwen bestond al.

Wel maakte hij het tot een centraal onderdeel van zijn politieke strategie.

3. PERSONEELSWISSELINGEN EN BESTUURLIJKE INSTABILITEIT

Een ongewoon hoog verloop

Tijdens Trumps eerste termijn kende het Witte Huis een uitzonderlijk hoog personeelsverloop.

Meerdere:

- stafchefs
- communicatie-directeuren
- veiligheidsadviseurs
- ministers

werden vervangen of vertrokken.

Mogelijke oorzaken

- Botsende managementstijlen
- Persoonlijke loyaliteit
- Interne machtsstrijd
- Onervarenheid binnen het bestuur

Voorstanders

Aanhangers zagen dit als:

- het opruimen van een bureaucratisch systeem
- het verwijderen van tegenwerkende functionarissen

Critici

Tegenstanders zagen juist:

- bestuurlijke chaos
- gebrek aan continuïteit
- verlies van expertise

Objectieve analyse

Het hoge personeelsverloop maakte beleidsuitvoering moeilijker en zorgde voor een uitzonderlijk dynamische bestuurscultuur.

4. DE EERSTE IMPEACHMENT

Achtergrond

In 2019 ontstond controverse rond een telefoongesprek tussen Trump en de Oekraïense president.

Critici stelden dat Trump politieke druk had uitgeoefend om onderzoek naar politieke tegenstanders te verkrijgen.

Impeachment

Het Huis van Afgevaardigden startte een impeachmentprocedure.

Trump werd formeel aangeklaagd.

De Senaat sprak hem uiteindelijk vrij.

Historische betekenis

Trump werd de derde Amerikaanse president die werd geïmpeacht.

Objectieve analyse

De impeachment onderstreepte hoe diep de politieke tegenstellingen inmiddels waren geworden.

Voorstanders zagen een politieke heksenjacht.

Critici zagen noodzakelijk constitutioneel toezicht.

5. HET “AMERICA FIRST” BUITENLANDS BELEID

Een breuk met het verleden

Sinds de Tweede Wereldoorlog was het Amerikaanse beleid grotendeels gebaseerd op:

- bondgenootschappen
- multilaterale samenwerking
- internationale instellingen

Trump koos voor een andere benadering.

Zijn uitgangspunt:

Amerikaanse belangen moeten altijd voorrang krijgen.

Gevolgen

Onder druk kwamen:

- NAVO-relaties
- handelsverdragen

- klimaatafspraken
- internationale organisaties

Europese reactie

Voor het eerst sinds decennia begonnen Europese leiders serieus na te denken over:

- strategische autonomie
- eigen defensiecapaciteit
- minder afhankelijkheid van Washington

Objectieve analyse

Trump zette een discussie in gang die ook na zijn presidentschap bleef bestaan:

Hoeveel internationale verantwoordelijkheid moet Amerika dragen?

6. DE RELATIE MET CHINA

Van partner naar strategische concurrent

China werd onder Trump steeds vaker gezien als economische en geopolitieke uitdager.

Belangrijke thema's:

- handelstekorten
- intellectueel eigendom
- technologie
- productiecapaciteit

Handelsoorlog

Importheffingen werden gebruikt als drukmiddel.

Dit leidde tot spanningen tussen de twee grootste economieën ter wereld.

Objectieve analyse

Hoewel Trump vaak wordt geassocieerd met een hardere China-koers, bleef deze koers grotendeels bestaan onder latere regeringen.

Dat suggereert dat de verschuiving breder was dan één president.

7. DE CORONAPANDEMIE

Een ongekennde crisis

Begin 2020 bereikte COVID-19 de Verenigde Staten.

Geen enkele gebeurtenis bepaalde Trumps eerste termijn sterker.

Uitdagingen

De regering moest gelijktijdig omgaan met:

- volksgezondheid
- economische schade
- maatschappelijke onrust
- politieke verdeeldheid

Voorstanders

Aanhangers benadrukken:

- snelle ontwikkeling van vaccins
- economische steunmaatregelen
- Operation Warp Speed

Critici

Critici wijzen op:

- tegenstrijdige communicatie
- onderschatting van risico's
- politisering van gezondheidsmaatregelen

Objectieve analyse

De pandemie maakte bestaande maatschappelijke breuklijnen zichtbaar en vergrootte deze vaak verder.

8. DE RELATIE TUSSEN PRESIDENT EN INSTITUTIES

Een voortdurende spanning

Trump presenteerde zichzelf regelmatig als tegenstander van:

- bureaucratie
- federale agentschappen
- gevestigde instellingen

Hieruit ontstond het idee van de zogenaamde “Deep State”.

Voorstanders

Zij zagen een noodzakelijke strijd tegen een ongekozen bestuurlijke elite.

Critici

Zij zagen een gevaarlijke ondermijning van institutioneel vertrouwen.

Objectieve analyse

De discussie over de macht van niet-gekozen instellingen werd onder Trump een centraal politiek thema.

TUSSENCONCLUSIE

Trump veranderde niet alleen beleid.

Hij veranderde verwachtingen.

Voorstanders zagen een president die bestaande machtsstructuren uitdaagde.

Critici zagen een president die democratische normen op de proef stelde.

Beide groepen erkennen echter dat het presidentschap na Trump niet meer hetzelfde was als ervoor.

De manier waarop presidenten communiceren, omgaan met media, bondgenoten, ambtenaren en politieke tegenstanders veranderde blijvend.

HISTORISCHE VRAAG

Was Trump bezig het presidentschap te moderniseren voor een tijdperk van sociale media en directe communicatie?

Of betekende zijn aanpak een verzwakking van institutionele normen die sinds 1945 waren opgebouwd?

Het antwoord op die vraag vormt de kern van de hoofdstukken die volgen.

Want de gevolgen van deze veranderingen werden pas echt zichtbaar na de verkiezingen van 2020.

Hoofdstuk is samengesteld door ChatGPT ai in samenwerking en opdracht van BridgeThuis Thijs